

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

ЯКОВЛЄВА ЮЛІЯ ВАСИЛІВНА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В
БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ»
(на матеріалах АТ «Райффайзен Банк Аваль»)**

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійна програма
"Фіскальне адміністрування та митна справа"

**АВТОРЕФЕРАТ
випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього кваліфікаційного рівня «магістр»**

Випускною кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівського національного технологічного університету
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: к.е.н., доцент **Сидоренко Олександр Олександрович**,
Чернігівський національний технологічний університет

Рецензент: керівник АТ «Райффайзен Банк Аваль», **Тунік М. В.**

Захист відбудеться «24» грудня 2019 р. о 09.00 год. на засіданні
екзаменаційної комісії у Чернігівському національному
технологічному університеті

Завідувач кафедри
бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту ЧНТУ
к.ф.-м.н., доцент

Юрченко М.Є.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах невизначеності сучасного фінансово-економічного середовища, високої ризикованості інвестиційно-кредитних операцій конкурентоспроможність і ринкову позицію отримують банки, здатні забезпечити взаємодію всіх елементів системи управління, включаючи управління обліковим процесом. Виходячи із європейських та загальносвітових тенденцій щодо посилення змісту і параметрів обліку, обліковий процес об'єктивно визнається важливою підсистемою фінансового управління банківських установ. Доцільна і дієва організація системи організації облікового процесу визначально впливає на загальну ефективність діяльності банку, оскільки облікові відносини опосередковують всі банківські операції. Саме ці причини обумовлюють потребу досліджень щодо організації облікового процесу в банках.

Сучасний стан обліку і оподаткування вимагає адекватної гармонізації з фінансовою системою, ефективність якої в сучасних умовах загалом передумовлює ефективність роботи банку. З цієї позиції визнається удосконалення інструментарію управлінської структури облікової служби в системі фінансового управління з набуттям можливостей його впливу на зміни в обліковій системі.

Цілісний, змістовно погоджений комплекс внутрішньобанківської документації забезпечує дієву на практиці, обґрунтовану для конкретних умов діяльності банку раціональну систему управління процесом обліку.

Важливою складовою інструментарію фінансового та податкового обліку є розроблений внутрішній план рахунків (субрахунків, аналітичних рахунків) та визначені схеми проведення для відображення операцій банку в обліку. При розробленні робочого плану рахунків необхідно враховувати особливості аналітичного та синтетичного обліку податків в банку та пропонованих вимог для деталізованого відображення операцій, пов'язаних з оподаткуванням.

У розробку теоретичних основ, які описують проблеми обліку операцій банків, внесли вагомий внесок такі зарубіжні і українські наукові діячі: І.А. Єфремов, П. Касон, Дж. Маккензі, Д. Р.І. Тиркало, А.М. Герасимович, О.Д. Заруба, Л.М. Кіндрацька, Т. Раєвська, О.І. Кіреєв, В.Н. Кочетков, А.М. Галас, М.І. Савлук та ін. Аналізом зазначених авторів виявлено, що лише в незначній кількості праць вітчизняних науковців забезпеченню облікової політики приділяються достатня увага. Невирішеними залишаються питання забезпечення облікового процесу в межах управління.

Мета роботи: вивчення теоретико-методичних та практичних засад системи оподаткування та обліку банківської установи з метою розробки пропозиції щодо її удосконалення.

Відповідно до поставленої мети визначено основні **завдання:**
– вивчити загальні засади діяльності банків України;

- визначити класифікацію господарських операцій банку для цілей обліку;
- з'ясувати особливості оподаткування банків України;
- ознайомитися зі Статутом, надати загальну характеристику банку;
- визначити організаційну структуру та проаналізувати фінансово-економічні показники банку;
- вивчити особливості організації оподаткування і обліку в банку;
- визначити методичні аспекти оподаткування та складання податкової звітності банку;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення обліку банківської установи;
- дослідити напрями покращення системи оподаткування діяльності банку.

Об'єкт дослідження – процес обліку та оподаткування в банківських установах.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних засад обліку і оподаткування в ПАТ Райффайзен банк Аваль».

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні доцільності використання в банках запропонованої методики обліку, що створить передумови для організації ефективного управлінського обліку і аналізу. Подана в роботі удосконалена методика дозволяє науково обґрунтувати не тільки поточну діяльність, а й найближчу перспективу розвитку комерційного банку як суб'єкту господарювання. На її основі формуються передумови для оцінки доцільності управлінських рішень щодо обліку і податкової складової, які приймаються на перспективу.

Методи дослідження: Методологічною базою дослідження є діалектичний метод пізнання дійсності, системний підхід у вивченні питання функціонування систем бухгалтерського обліку й оподаткування комерційного банку. Методика дослідження ґрунтується на спостереженні, характеристиці економічних явищ, аналізі і синтезі, узагальненні та порівнянні отриманих результатів. При обчисленні та обробці інформації використані такі методи дослідження, як структурні та аналітичні групування, порівняння, прийоми відносних і середніх величин, абсолютних різниць, ряди динаміки, методи графічного зображення даних.

Інформаційною базою є наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, нормативно-правові документи Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Правління НБУ, відомчі методичні вказівки, звіти за результатами роботи комерційного банку, публікації періодичних видань та матеріали наукових конференцій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, в кожному із яких послідовно вирішуються поставлені завдання. В кінці роботи наведено висновки, що ґрунтуються на проведенню дослідженні, подано список використаних джерел (що становить 81 позицію). Загальний обсяг магістерської роботи – 102 сторінки, з яких – 93 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** наведена актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи, визначено мету та завдання, об'єкт та предмет, висвітлено інформаційну базу, наукову новизну одержаних результатів та їх практичну цінність, наведена структура роботи.

У першому розділі роботи **«Теоретико-методологічні засади діяльності та оподаткування банків України»** досліджено загальні засади діяльності банків, розглянуто класифікацію господарських операцій банку для цілей обліку, а також здійснено опис про оподаткування банків України.

Узагальнюючи перший розділ, треба відмітити, що законодавство, яке регулює відносини, що виникають у сфері банківської діяльності, умовно можна класифікувати за такими напрямками правового регулювання відносин:

- загальне законодавство, що регулює відносини у сфері надання фінансових послуг;
- спеціальне законодавство у сфері державного регулювання діяльності банків, у тому числі встановлення вимог і обмежень;
- норми, що охоплюються сферою здійснення фінансового моніторингу, та норми, які визначають правові засади застосування фінансово-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності;
- законодавство, що встановлює засади договірних відносин з надання банківських послуг та виконання банківських операцій.

Банк – юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб

Основними завданнями системи бухгалтерського обліку в банках є: накопичення інформації про банківські операції, їх вартості та часу проведення, перевірка правильності відображення даних, підведення підсумків і узгодженість бухгалтерських записів, повідомлення про помилки і розбіжності.

Отже, система бухгалтерського обліку – це сукупність процедур, що мають на меті фіксувати всі операції банку, а саме: визначати зміст здійснених операцій і докладно записувати їх; описувати операції в часовому вираженні; підбивати підсумки виконаних операцій згідно з принципами міжнародних стандартів обліку.

Варто підкреслити, що сучасна реформа податкового законодавства України наблизила податковий облік до міжнародних стандартів фінансової звітності. Перехід на міжнародні стандарти має ряд переваг, а саме: дозволить формувати фінансову звітність, яка є більш зрозумілою для

іноземних інвесторів; дозволить банку знизити вартість запозичень, в зв'язку з відсутністю необхідності витратити кошти на аналіз та переклад звітності під зрозумілі для інвестора стандарти; сприятиме залученню інвестицій в країну; полегшить стандартизацію інформаційних систем, призначених для ведення обліку; підвищить ефективність проведення процедури аудиту вітчизняних банківських установ.

У другому розділі роботи **«Характеристика системи обліку і оподаткування в АТ «Райффайзен Банк Аваль»»** наведена загальна характеристика, організаційна структура та фінансово-економічні показники банку, розглянуто організацію оподаткування і обліку в банку, представлені методичні аспекти оподаткування та складання податкової звітності банку.

Виходячи з аналізу систему обліку і оподаткування АТ «Райффайзен Банк Аваль» проведеного у другому розділі, з'ясовано, що об'єктом податкового менеджменту банку виступає процес нарахування і сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, складання та подання податкових декларацій (розрахунків) з податків і зборів до органів державної податкової служби.

Суб'єктом податкового менеджменту АТ «Райффайзен Банк Аваль» є Відділ бухгалтерського обліку і звітності, до складу якого входить сектор податкового обліку.

Функціями відділу є організація та ведення податкового обліку, контроль за складанням податкової звітності, аналіз і регулювання відмінностей між даними фінансового та податкового обліку.

Проаналізувавши динаміку та структуру податкових платежів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2016-2018 рр., слід відмітити, що їх сума збільшилась. Найбільшу питому вагу в структурі податків, сплачених банком, мали відрахування до соціальних фондів – 63%, що є характерним для банків четвертої групи. Частка податку на прибуток в загальній сумі податкових платежів протягом періоду дослідження коливалася на рівні 17-19%.

Протягом періоду 2016-2018 рр. показники податкового навантаження мали 94-99%. Показник податкової віддачі АТ «Райффайзен Банк Аваль» складав 1,48%, що перевищує значення аналогічних показників по банківській системі та групі малих банків.

Дослідивши методичні аспекти оподаткування та складання податкової звітності банку, варто підкреслити, що зміни в податковому законодавстві, у рамках проведення податкової реформи наблизили податковий облік до обліку, що здійснюється платниками податків у межах міжнародних стандартів фінансової звітності.

Використання МСФЗ забезпечить користувачів фінансової звітності банківської установи, зокрема, АТ «Райффайзен Банк Аваль», достовірною та повною інформацією щодо фінансового стану та результатів діяльності організації, яка може надати певне уявлення про рівень надійності банку.

У третьому розділі роботи «Удосконалення системи обліку і оподаткування в АТ «Райффайзен Банк Аваль»» визначено комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення обліку і оподаткування, а також управління доходами та витратами банку. Крім того, визначені шляхи підвищення ефективності діяльності банку та стратегічні напрями його розвитку на довгострокову перспективу.

До основних заходів вдосконалення системи обліку та оподаткування АТ «Райффайзен Банк Аваль» належать:

- впровадження в обліковий процес нових МСФЗ та змін до діючих МСФЗ та МСБО;
- розробка посадових інструкцій для бухгалтерів;
- удосконалення обліку кредитів;
- удосконалення податкового законодавства в частині оподаткування банківського сектору;
- удосконалення обліку орендних операцій.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи дослідження, можемо зробити наступні висновки.

Законодавство, яке регулює відносини, що виникають у сфері банківської діяльності, умовно можна класифікувати за такими напрямими правового регулювання відносин:

- загальне законодавство, що регулює відносини у сфері надання фінансових послуг;
- спеціальне законодавство у сфері державного регулювання діяльності банків, у тому числі встановлення вимог і обмежень;
- норми, що охоплюються сферою здійснення фінансового моніторингу, та норми, які визначають правові засади застосування фінансово-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності;
- законодавство, що встановлює засади договірних відносин з надання банківських послуг та виконання банківських операцій.

Основними завданнями системи бухгалтерського обліку в банках є: накопичення інформації про банківські операції, їх вартості та часу проведення, перевірка правильності відображення даних, підведення підсумків і узгодженість бухгалтерських записів, повідомлення про помилки і розбіжності.

Податковий облік можна визначити як сукупність правил, методик і процедур збору, оброблення і формування фінансової інформації про діяльність банку за об'єктами оподаткування, необхідної для обчислення податків і зборів, забезпечення своєчасності та повноти їх сплати, складання податкової звітності відповідно до вимог податкового законодавства. Порядок ведення податкового обліку банки визначають самостійно.

Проаналізувавши динаміку та структуру податкових платежів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2016-2018 рр., слід відмітити, що їх сума збільшилась. Слід відмітити найбільшу питому вагу відрахувань до соціальних фондів – 63%. Частка податку на прибуток в загальній сумі податкових платежів протягом періоду дослідження коливалася на рівні 17-19%.

Протягом 2016-2018 рр. сума задекларованого податку на прибуток банку постійно зростала. Внаслідок виникнення податкових різниць оподатковуваний прибуток банку на протязі всього періоду дослідження значно перевищував фінансовий результат банку – на 83% за 2016 р та на 164% за 2018 р.

Протягом періоду 2016-2018 рр. показники податкового навантаження мали високі значення 94-99%. Показник податкової віддачі АТ «Райффайзен Банк Аваль» склав 1,48%, що перевищує значення аналогічних показників по банківській системі та групі малих банків.

Дослідивши методичні аспекти оподаткування та складання податкової звітності банку, варто підкреслити, що зміни в податковому законодавстві, у рамках проведення податкової реформи наблизили податковий облік до обліку, що здійснюється платниками податків у межах національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Використання МСФЗ забезпечить користувачів фінансової звітності банківської установи, зокрема, АТ «Райффайзен Банк Аваль», достовірною та повною інформацією щодо фінансового стану та результатів діяльності організації, яка може надати певне уявлення про рівень надійності банку.

В рамках удосконалення системи обліку і оподаткування в АТ Райффайзен Банк Аваль, розглянуто податкові системи різних країн. Проаналізувавши відхилення процентних податкових ставок зарубіжних країн від українських, дійшли висновку, що в Україні податкові ставки значно нижчі. Податкова база щодо запропонованих податків різна, проте податкове навантаження комерційних банків в Україні вище (щодо запропонованих податків).

Враховуючи проаналізований зарубіжний досвід оподаткування банківських установ та євроінтеграцію України, запропоновано:

1) ввести диференційований підхід до оподаткування банків. Наприклад, застосовувати занижену ставку податку на прибуток, за умови, що банк систематично і регулярно направляє прибуток не на виплату дивідендів, а на збільшення капіталу банку, кредитування реального сектору економіки;

2) Доповнити ПКУ методами пільгового оподаткування банків, наприклад:

– зниження ставок оподаткування на тривалий час діяльності банку. Наприклад, у Франції новоствореним банкам надаються пільги щодо сплати податку з компаній протягом п'яти років. Перші два роки податок взагалі не

сплачується, на третій рік — лише 25% ставки, четвертий рік — 50%, п'ятий рік — 75% і тільки на шостому році ставка становить 100%;

- надання податкового кредити, причому це стосується різних податкових платежів;

- визначення неоподаткованого мінімуму доходів;

- повне звільнення банків від сплати податкових платежів. Найбільш відомим є звільнення від оподаткування відсотків, які виплачуються за позиками місцевих органів влади (США);

- податкові пільги окремим банкам, які надаються для їх підтримки та подальшого розвитку. У більшості країн при проведенні банками фінансових операцій, таких як благодійні відрахування, підтримка лікарень та передача коштів у різні фонди та релігійні організації не оподатковуються;

- пільги на окремі види витрат. Це стосується коштів, які сплачуються у різні соціальні фонди (пенсійний, соціального страхування та ін.).

Очікуваний результат:

- підвищення якості та достовірності подання фінансової звітності банку та посилення ролі бухгалтерської інформації у прийнятті управлінських рішень;

- приведення методики обліку і складання звітності до нових вимог МСФЗ, як наслідок забезпечення достовірності інформації та її порівнюваності в межах міжнародної групи банку. Посилення якості і достовірності фінансової звітності для іноземних інвесторів;

- підвищення платоспроможності банків України, їх ролі в інвестуванні в економіку;

- встановлення відповідальності окремих облікових працівників та їх функцій відповідно до чітко розділених їх обов'язків;

- ведення обліку відповідно до нововведеного МСФЗ 16 "Оренда", та забезпечення достовірності фінансової звітності.

Таким чином, зважаючи на євроінтеграційний курс України, для формування ефективної політики у сфері оподаткування банків необхідне формування у суб'єктів господарювання культури щодо свідомого та добровільного прагнення сплачувати податки. Водночас держава має забезпечити прозорість адміністративних важелів. Саме ці напрями мають стати предметом підвищеної уваги як із боку органів влади, так і платників податків.

АНОТАЦІЯ

Яковлєва Ю. В. «Організація обліку та оподаткування в банківських установах» (на матеріалах АТ «Райффайзен Банк Аваль»)

Спеціальність: 071 – «Облік і оподаткування» - Чернігівський національний технологічний університет; Навчально-науковий інститут економіки.- Чернігів, 2019.

Мета випускної кваліфікаційної роботи: дослідити систему оподаткування та обліку банківської установи.

Завдання роботи:

- вивчити загальні засади діяльності банків України;
- визначити класифікацію господарських операцій банку для цілей обліку; – з'ясувати особливості оподаткування банків України;
- ознайомитися зі Статутом, надати загальну характеристику банку;
- визначити організаційну структуру та проаналізувати фінансово-економічні показники банку; вивчити особливості організації оподаткування і обліку в банку; визначити методичні аспекти оподаткування та складання податкової звітності банку;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення обліку банківської установи;
- дослідити напрями покращення системи оподаткування діяльності банку.

Предмет дослідження: удосконалення системи обліку і оподаткування в АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Об'єкт дослідження: система обліку та оподаткування в умовах АТ «Райффайзен Банк Аваль».

У **першому розділі** розглядаються теоретико-методологічні засади діяльності та оподаткування банків України, розкриваються загальні засади діяльності банків, класифікація господарських операцій банку для цілей обліку, оподаткування банків України.

У **другому розділі** розкривається характеристика системи обліку і оподаткування в АТ «Райффайзен Банк Аваль», описується загальна характеристика, організаційна структура та фінансово-економічні показники банку, організація оподаткування і обліку в банку, методичні аспекти оподаткування та складання податкової звітності банку.

У **третьому розділі** обґрунтовано напрями удосконалення обліку банківської установи, напрями вдосконалення системи оподаткування діяльності банку.

За результатами дослідження сформульовані висновки та запропоновані методи удосконалення банківської діяльності, такі як: удосконалення обліку кредитів; впровадження в обліковий процес нових МСФЗ та змін до діючих МСФЗ та МСБО; посадові інструкції бухгалтерів; удосконалення обліку орендних операцій.

Одержані результати можуть бути використані в діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль».

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Облік, оподаткування, аналіз, банк, план рахунків.